

Siyasi fəaliyyətinin ilk illərində dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında çalışan Ulu Öndər bütün imkan daxilində azərbaycanlıların bu orqanda işə düzəlməlorinə xüsusi soy göstərmişdir. Bununla yanaşı, o illərdə çox sayı Azərbaycan ziyalisini gerçəkləşə biləcək real repressiyadan xilas etmişdir. Təsədűf deyil ki, sonralar həmin şəxslər mətbuat vasitəsilə Ulu Öndərin ünvanına dəfələrlə təşəkkürlərini bildirmişlər. Heydər Əliyev 1964-cü ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində sədr müavini, 1967-ci ildən isə həmin Komitənin sədri vəzifəsində müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərmişdir. Heydər Əliyev yeganə azərbaycanlıdır ki, dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işləyərkən general rütbəsinə yüksəlmişdir.

Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə Azərbaycan KP MK-nin Birinci katibi və Büro üzvü, 1982-ci ilin noyabrından 1989-cu ilə kimi SSRİ Nazirler Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində işləmişdir. 1971-ci ildən Sov.İKP MK üzvü, 1976-ci ildən Sov.İKP MK siyasi Büro üzvlüyüne namizəd, 1982-ci ildən Sov.İKP Siyasi Büro üzvü olmuşdur. Heydər Əliyev 1979 və 1983-cü illərdə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Bütün məqamlarda vaxt, zaman özü H.Əliyevi Azərbaycana rehbər vəzifəyə getirmiştir. H.Əliyev birinci dəfə Respublika hakimiyyətinə gelərkən keçmiş İttifaq Respublikaları arasında Azərbaycan Respublikası en aşağı yerlərdən birində durardı. Qısa məqamda H.Əliyevin en yüksək işgüzəliliyi, intellektual səviyyəsinin imkanları vəziyyəti elə məqamlara götirdi ki, Azərbaycan bir-birinin ardınca dəfələrlə keçici Qırmızı Bayraq ordeni aldı. Nəticədə Azərbaycan İttifaq Respublikaları arasında en yüksək səviyyəyə ucaldı. Bir rəhbər olaraq H.Əliyev Azərbaycanın həyatı əhəmiyyəti olan bütün sahələrinə, o cümlədən sənayenin, kənd təsərrüfatının, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə sahələrinin inkişafına xüsusi diqqət göstərirdi. Təhsilli əlaqədər olaraq bir neçə məqamı xatırlamaq isteyirik. Ulu Öndərin Respublikamızda birinci dəfə siyasi hakimiyyətdə olduğu 1969-1982-ci illərdə mək-

təbəqədər tərbiyə müəssisələrinin sayı 1600-dən 1875-ə çatmışdı. Azərbaycanın şəhər, kənd və qəsəbələrində 700-a qədər yeni məktəb binası tikilib istifadəyə verilmişdir. Onun şəxsi təşəbbüsü və təşkilatlılığı ilə həmin illərdə 5 yeni ali təhsil müəssisəsi yaradılmış, ali məktəb tələbələrinin sayı 70 mindən 100 min nəfərə çatılmışdır. H.Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və qayğısı sayesində həmin illərdə 17 min Azərbaycan gəncinin keçmiş İttifaqın 50 şəhərinə 170-dən artıq ali məktəbin 250-dən çox müxtəlif ixtisası üzrə təhsil almağa getməsi təmin olunmuşdur. Ulu Öndərin uzaqgörən siyasetinin mühüm mərhəlesi azərbaycanlı hərbi kadrların yetişdirilməsini də əhatə edirdi. H.Əliyevin qayğısı sayesində yalnız 1982-ci ildə keçmiş Sovetlər Birliyinin ən nüfuzlu ali hərbi məktəblərinə 550 nəfər azərbaycanlı gənc qəbul edilmişdi.

canlı genç qəbul edilmişdi. Ulu Öndər Azərbaycan gəncliyinin sadəcə respublikadan kənardara təhsil alması kimi mövqə ilə kifayətlənmirdi. O, şəxsən özü gənclərlə görüşür, onlara məsləhət və tövsiyələrini verirdi. Bu, Azərbaycan gəncliliyi üçün böyük bir stimul idi. Bu potensial Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra ölkə üçün son dərəcə müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir. Çünkü hər bir ölkənin inkişafı üçün onda bacarıqlı kadrlar potensialının olması vacib şərtlərdən biridir. H.Əliyev hələ o zaman yaxın gələcəkdə Azərbaycanın müstəqil bir dövlət olacağının düşündürdү və sonralar bu fikrini açıq şəkildə ifadə etmişdir: “Bəli, mən bu işləri görərkən həm də gələcək müstəqil Azərbaycan üçün fəaliyyət göstərirdim və gələcək müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsaslarını yaradurdum.”

baycan dövlətinin əsaslarını yaradırdım”

Ulu Öndərin Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsil alma sahəsindəki bu uzaqqorən siyaseti müasir dövrümüzzdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Belə ki, “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Programı çərçivəsində 5 min nəfər azərbaycanlı gəncin xaricdə ölkəmiz üçün vacib olan ixtisaslar üzrə təhsil alması nəzərdə tutulmuş və təmin olunmuşdur. Ulu Öndərin keçmiş SSRİ-nin ali hərbi məktəblərində azərbaycanlı hərbi kadrlar hazırlanmasına, həmçinin C.Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin nəzdində “Hərbi və fiziki

Zaman özü dahi Heydər Əliyevi Respublika hakimiyyətinə gətirmişdir

larla üzləş bilərdi. Bu gün həmin dövrü təhlil edəndə görünük ki, Heydər Əliyevin qətiyyəti, cəsarəti, iradəsi Azərbaycanı bələtlərdən qurtardı.”

1987-1993-cü illər Azərbaycan xalqı üçün çətin illər olmuşdur. Çox mürəkkəb dözülməz hadisələr baş verirdi, hərc-mərcilik idi. Xaos tüğyan edirdi.

Sovetlər İttifaqı süquta uğrayırdı, qal-

nunlara məhəl qoyulmurdu. İnsanlarda ümidsizlik, hakimiyyətə inamsızlıq yaranmışdı. Yanvar qırğını oldu. Xocalıda soyqırım törədildi, Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlar işğal edildi. Ölkədə çörək qılığı, benzin çatışmazlığı yarandı. Hakimiyyət dövlətçilikdə və siyasetdə biliyi, bacarığı, səriştəsi olmayan, yalançıların ixtiyarına keçirdi. Günün günorta çağrı soyğunluq baş verirdi. Hava qaralan kimi şəhərə çıxmaq qorxulu idi. Bəziləri özləri üçün silahlı dəstələr düzəltmişdi. Xalqın güzəranının düzələməzliyi, Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdəki mağlubiyyətlərin səbəbləri sanki unudulmusdu. Belə bir dönmədə 1992-ci ildə

dulmuşdu. Belə bir dönmədə 1992-ci ilde Cəbhə-Müsavat cütlüyü hakimiyətə gəldi. Xalq yeni hakimiyətdən çox şeylər gözləyirdi, lakin belə olmadı. Çünkü AXC-Müsavat cütlüyü dövləti idarə etməyin nə qədər çətin bir iş olduğunu, siyasetin mürəkkəb proses olduğunu lazımlıca qiymətləndirə bilmirdilər. Bunlardan bəziləri bilavasitə tələbə auditoriyalarından yüksək dövlət vəzifələrinə gəlmışdır. Ona görə də Qarabağ uğrundakı döyüşlərdə uğursuzluqlar daha da dərinləşir, yenice qazanılmış müstəqilliyimizin itirilmək təhlükəsi getdikcə reallıq həddine yaxınlaşırı. Belə bir vaxtda əhalinin tərəqqipərvər, vətənini sevən ziyahları Azərbaycanı mövcud təhlükədən qurtara bilən şəxsiyyətin axtarışına başladılar. Azərbaycan üçün belə şəxsiyyət var idi. O, Heydər Əliyev conabları idi. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev həmin vaxtlarda Naxçıvanda Milli Məclisin Sədri vəzifəsində fəaliyyət göstərirdi. Lakin həmin vaxtlarda hakimiyyətdə olanlar Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsinə, hətta Bakıya gələşinə də əngel törədirdilər. Mövcud hakimiyyət Heydər Əliyevi tacrid vaziyətində saxla-

Heydər Əliyevi tacrid vəziyyətində saxlamaq istəyirdi. Lakin hakimiyətin bu istəyi mümkün deyildi. Qədirbilən xalqımızın ziyanlı insanları müntəzəm olaraq Naxçıvana gedir, Heydər Əliyevdən Azerbaycanın böhran vəziyyətindən çıxara bilməsinin yollarını müzakire edir və Ulu Öndərdən məsləhətlər alırdılar. Demək lazımdır ki, Heydər Əliyevin bəzi əleyhdarları belə Azerbaycanı mövcud olan böhrandan çıxara biləcək insanın yalnız Heydər Əliyevin bacara biləcəyini etiraf edirdilər. Azərbaycanı ağır durumdan çıxarmağın yoluñu her kəs Heydər Əliyevdə görürdü. Belə bir ağır məqamda 91-nəfər ziyanlı xüsusi mərdlik nümayiş etdirilib, 16 oktyabr 1992-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev məktubla müraciət etdilər. Fəxrlə demək lazımdır ki, həmin məktuba cavab çox çəkmədi. Ulu Öndər 24 oktyabr 1992-ci il tarixində “91-lər”in müraciətinə müsbət cavab verdi.

21 noyabr 1992-ci il tarixində 551 nəfərin iştirakı ilə Naxçıvanda kinoteatrın binasında əlverişsiz bir şəraitdə Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis konfransı keçirildi. Çünkü o vaxtkı hakimiyət Heydər Əliyevin Bakıya gəlməsinə süni əngel töredirdi. Ulu öndər Heydər Əliyev yeni yaradılan Partiyanın Sədri vəzifəsinə seçildi. Heydər Əliyevin Sədrliyi ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması ümumxalq sevincinə səbəb oldu. Qısa vaxt daxilində YAP-a altmış minə yaxın insan daxil oldu.

“91-lər”in Heydər Əliyevə müraciəti ümumxalq rəğbetinə çevrildi. Yeni Azerbaycan Partiyası Heydər Əliyevin Sədrliyi ilə qısa zaman kəsiyində, toxminen altı ay sonra hakimiyətə gəldi. Bu yalnız Azerbaycanda deyil, dünya tarixində müstəsnə hadisələrdənəndir. Əlbəttə, bu, ulu öndər Heydər Əliyev dühasının Azərbaycan xalqı yanında illərdən bəri qazandığı etimadın və etibarın nəticəsi idi.

Heydər Əliyev 9 iyun 1993-cü ildə Bakıya gəldi. Həmin vaxtda maraqlıdır ki, həkimiyyətdə olanlar da öz canlarının qorxusundan Heydər Əliyevin Bakıya gəlməsini istəmək məcburiyyətində qalmışdır. Cünki onların özlərinin də həyatı təhlükə qarşısında idi. Korpus komandiri Surət Hüseynovun tabeçiliyində olan hərbçilər paytaxtın 70 kilometriyində yerləşən Nəvahı qəsəbəsinə qədər gəlib çatmışdı və hakimiyyətdə olanları Bakının “Azadlıq” meydanında dar ağıcından asacaqları ilə hədələyirdilər.

13 iyun 1993-cü il tarixdə ulu öndər Heydər Əliyev Milli Məclisin sessiyasından çıxanın sonra bir neçə nəfər jurnalistlə birlikdə Gəncəyə getdi. O vaxta qədər Cəbhə-Müsavat cütlüyü Gəncəyə bir neçə dəfə nümayəndə göndərmişdir ki, Surət Hüseynov silahlı qarşılığın olmadan çəkincən. Lakin Surət Hüseynov Gəncəyə bu məqsədlə gedən nümayəndə heyətindən heç kəsi qubul etməmişdir. Çünkü, onlara etibar etmirdi. Gəncə cariyyəti, o cümlədən qarşı-qarşıya duran tərəflər H.Əliyevi hörmətlə qəbul etdilər, tərəflər öz iddialarına son qoydular. Bununla da şiddətlənə biləcək bir felakətin qarşısı alındı. Hansı ki, o vaxt hakimiyətdə olanlardan bəziləri Gəncəni bombalamağı təklif edirdilər, Gəncədə toplamış hərbi birləşmələr Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərə istiqamətləndilər.

nin və yenilməzliyinin təsdiqidi

Heydər Əliyev erkən və orta əsr türk dünyasında ömür yaşamış sərkərdələrimizin siyasi baxışlarından xüsusi məhərətlə bəhrələnmüşdür. VI əsrə Göytürk xalqının oğlu Şetunun Çin xalqının məktubuna cavabına diqqət yetirək: "Sizə hər il vergi göndərəcəyəm, sözünüzü dinləyəcəyəm. Ancaq paltarlarımızın etəklərinin kəsməyə, ciyinlərimizdə dalğalanan saçlarımızı kəsməyə, dilimizi dəyişdirməyə və sizin qanunlarınızı mənimseməyə gelinecək isə, bizim ənənələrimiz, qədimdən qalma adətlərimiz çox uzaq keçmişdən gəlir, mən özüm de indiyə qədər bunlardan tək bircəsini belə dəyişməyə cürrət etməmişəm. Ona görə ki, bütövlükde türk xalçı eyni qəlbin yiyəsidi!"

Göytürk xaqanı Şetunun Çin hökmдарına cavabının siyasi mahiyətini aşkar etmək o qədər da çətin deyildir. Ona görə ki, Göytürklər iki yere bölünürler. Çin hökmдарı bu fürsətdən istifadə edərək onların zeiflədiklərini düşünür və xüsusi şücaət və ağıl sahibi olan Şetun xaqanı hiylə ilə almaq istəyir. Şetun xaqanı isə Çin hökmdarına çatdırır ki, iki yere bölünen türkün bir üroysi, bir aqidəsi, bir inamı, bir məsləki, bir gücü vardır. Bunun davamı olaraq Heydər Əliyevin türk dövlətlərinin birliyini yaratmaq siyasi ideyası öz başlangıcını VI əsr tariximizdən götürmüştür.

Dünyanın oñ müdrik insanları Heydər Əliyevi tarixi şəxsiyyət kimi qəbul etmişlər. ABŞ-in keçmiş prezidenti Bill Klinton deyirdi ki, Heydər Əliyev nəinki Azərbaycanı, Amerikani, hətta bütün dünyani idarə edə bilər. Almaniya parlamentinin üzvü K.Vimmer H. Əliyevin şəxsiyyətindən bəhs edərkən söyləmişdir ki, "Cənab Heydər Əliyev prezident seçilərkən Qərbda ona şübhə ilə yanaşırdıq, zənn edirdik ki, o, Azərbaycanda kommunizm ideyalarını bərpa edəcək. Lakin tez bir zamanda bize aydın oldu ki, yanılmaşıq. İndi Azərbaycan İkinci Dünya müharibəsindən çıxmış Almaniyani, Prezident Heydər Əliyev isə kansler Adenaueri xatırladır. Əgər daxili və xarici qüvvələr ona mane olmasalar, işləməyə imkan versələr Azərbaycanın indiki inkişaf mərhələsi onun tarixinin intibah dövrünün başlangıcı kimi daxil olacaq.

Böyük Britaniyanın sabiq Baş naziri, dəmir ledi Marqaret Teçer “onu müasir zəmanəmizin görkəmli siyasi xadimi”, ABŞ-in sabiq dövlət katibi Madlen Olbrayt “Corc Vaşinqtona bərabər şəxsiyyət” kimi xarakteriz etmişdir. Türkiyənin baş naziri R.T. Ərdoğan H. Əliyevin şəxsiyyətini yüksək qiymətləndirərək demişdir: “H. Əliyev Azərbaycanın böyük lideridir. O, böhranlar dövründə öz ölkəsinə sabitlik getirdi. Azərbaycan xalqı onun qoymuş olduğu irs ilə fəxr edə bilər.

Heydər Əliyev Azərbaycanın xoşbəxtliyi və firavanlığı, bölgədə və dünyada sülh naminə göstərdiyi xidmətlərinə görə türk və dünya tarixində şərəfli yer tutmuşdur".

Xüsusi ilə vurğulamaq lazımdır ki, öz həyətinin bəzi təhlükəli məqamlarında Heydər Əliyev general Şarl de Qollun təsvir etdiklərinə qəribə bir tərzdə uyğun gələn vəziyyətlərə də düşməsdür. Məsələn, Şarl de Qoll yazırdı: "Bəziləri deyirlər ki, mən kommunistlərin, frank massonların müttəfiqiyməm, digərləri iddia eləyir ki, guya mən Fransada krallıq, imperiya, yaxud da şəxsi diktatura qurmaq istəyirəm. Güclü təsəvvür

diktatörlük qırımaq istiyorum. Güclü tosovlu və fantaziyyaya malik olan bütün bu adamlar birçə şeyi yaddan çıxarırlar. Onu yaddan çıxarırlar ki, Fransa işgalçılara dolu olanda mən azad fransızların başında durdum və Fransa imperiyasına ona görə rəhbərlik etdim ki, Fransa işgal halında idi. Yaddan çıxarırlar ki, Fransa işgal altında olmasayı, mən bizim ordumuzun öz rütbəmdə bir zabitli olaraq qalacaqdım, onu da yaddan çıxarırlar ki, mən siyasetçi deyiləm, sadəcə öz ölkəsinə azad etmək istəyən bir vətənpərvərom. Lakin de Qoldan fərqli olaraq Heydər Əliyev hərbçi olmaqdan əlavə dərin siyasetçi idi. O, miqyaslı istedadda malik idi. Ona görə də Azərbaycanın dövlətçiliyini bir çox fəlakətdən xilas etdi. Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının planetə bəxş etdiyi bir möcüzəsi idi.

Heydər Əliyevin siyasetinin layiqli davamçısı, böyük siyasi məktəb keçmiş, cəoxşaxəli fealiyyətə xalqın rəğbətini və məhəbbətini qazanmış və Prezident seçilmiş İlham Əliyev müasir şəraitdə Azərbaycanın hərtərəfi tərəqqisine, demokratik imicinin yüksəlməsinə çalışan görkəmli və böyük siyasi xadimidir.

yası xadimidir.

Heydər Əliyevin Ordu quruculuğu sahəsindəki siyasetini uğurla həyata keçiren Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev 44 günlük Vətən müharibəsində 30 il erməni işğalında qalan Azərbaycan torpaqlarını özünün hərbi sərkərdəliyi və Azərbaycan Ordusunun rəşadəti sayəsində birdəfəlik azad etdi. Hal-hazırda isə işğaldan azad olunmuş Azərbaycan torpaqlarında ölkə Prezidenti - Ali Baş Komandan İlham Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə vüsətli abadlaşdırma işləri həyata keçirilir.

*YAP Veteranlar Şurasının və
“91-lər”in üzvü,
ADPU-uu professoru,
Prezident təqəüdçüsü Fərəcov Ə.N.
Səbail rayonu YAP “Ü.Hacıbəyov-68”
ƏPT sədri,
ADPU-nun dosenti Qurbanov S.Ş.*